

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1943.

1. SEPTEMBRA

ŠT. 33

VZGOJA

Izbira poklica

IV.

Ce hočejo tedaj starši svojemu otroku dobro, naj mu pomagajo pri težki izbiri poklica s tem, da ga opozorijo na vse težkoče, ki izvirajo iz njegovega značaja ali iz vrste poklica. Temeljito je treba pretresti te-le strani:

1. zadostna telesna in duševna zmogljivost,
2. moralne vrednosti,
3. socialne razmere,
4. splošno gospodarsko stanje.

1. Telesna in duševna zmogljivost.

Motijo se tisti, ki mislijo, da je nagnjenost, nadarjenost in veselje za nek poklic že dovoljen pogoj za uspešno izvrševanje poklica. Marsikdaj se ta duševna sposobnost ne ujema s telesno zmogljivostjo. Močen duh, močna volja premaga sicer marsikatero telesno oviro, a to so večinoma izjeme, mi pa moramo računati s povprečnimi nadarjenci. Prav posebno moramo paziti na hibe, ki so bodisi zelo opazne za okolico, bodisi občutne za otroka samega. Ce pa je telo sposobno za nek poklic, so pa lahko spet duševni nedostaki, ki ga ovirajo. Preglejmo tedaj najprej razne telesne hibe.

Najbolj opazne telesne napake so te-le: pomanjkanje ali pohabljenost uda, bodisi roke ali noge ali posameznih prstov, nadalje jecljanje, huda kratkovidnost, grbavost, slab sluh ali celo gluhonemost. Bolj neopazne napake ali napake, ki se le v presledkih pojavljajo, so na primer: težka hoja, omotičnost, božjastnost, razne telesne slabosti, boleznj kože, slaba pljuča, slabo srce, slabi živec in drugi nedostaki, ki jih ne moremo vseh naštetj. Vsaka teh telesnih hib je močna ovira pri nekaterih poklicih in ker hoče včasih nerazumen otrok po silj v poklic, kjer bi ga ena teh telesnih hib ovirala, mu je treba pač z vso resnobo dopovedati kruto resničnost življenja, ki ne pozna preveč ozirov in čustev. Tako na primer grbavec ali jecljavec nista za poklice, kjer je treba mnogo občevati z ljudmi. Jecljavec ni za prodajalca, ne za trgovskega potnika, ne za učitelja. Kadar bi moral kaj najbolj važnega povedati, bi se najbolj zapletel z jezikom in povzročil pri

poslušalcih če ne že smeh, vsaj mučno stanje za obe strani. Pa tudi grbavcu ni priporočati poklica vzgojitelja, zlasti v ljudski šoli ne, kjer so čustveno še nerazviti otroci često brez srca in se norčujejo iz njegove telesne hibe, kar mu lahko popolnoma zagreni poklic. Prav tako nista grbavec in jecljavec primerna za kakšne ljudske voditelje.

Slab sluh ali gluhonemost sta prav tako ovira za vse poklice, kjer je treba imeti mnogo posla s strankami ali kjer je treba dosti govoriti in poslušati. Nobeden od teh ne more biti vzgojitelj, ne trgovec, zlasti pa ne izdelovatelj glasbil ali uglaševalec klavirja ter javni govornik ali časnikar. Pač pa so vsi taki za poklice, kjer lahko v miru in čimbolj sami izvršujejo neko delo, kot na primer mizarji, slikarji, uradniki v pisarnah, urarji, optiki in slično, kjer so navezani le na kakovost dela.

Huda kratkovidnost je velika ovira za vse poklice, kjer je delo navezano zlasti na oči. Kratkovidneži ne smejo biti urarji, zlatarji, mornarji, zrakovlovci, vlakovodje, sploh povsod ne, kjer je potrebna podrobna natančnost pri delu ali pa bistrost pogleda v daljavo. Sposobni pa so za celo vrsto drugih poklicev, kjer si končno lahko pomagajo z očali. Vendar je dobro paziti, da tudi tukaj ne trpe preveč oči, da prezgodaj ne opeša vid. Priporočljivi so poklici, kjer se lahko gibajo v prosti naravi, kakor kmetovalci, gozdarji, vrtnarji in dr.

Pomanjkanje ali pohabljenost noge ne ovira tistih, ki si izbero poklic, kjer je treba veliko sedeti, kot na primer krojač, čevljar ali z višjo izobrazbo tudi razni uradniški in drugi inteligenčni poklici. Ne morejo biti pa poštarji, gozdarji, trgovski potniki, mornarji in dr.

Pomanjkanje ali pohabljenost roke ne škoduje za poklice raznih vrtnih ali tovarniških paznikov, vratarjev, pismonoš. Taki se povsod lahko uveljavijo v tistih poklicih, kjer nista istočasno obe roki pri delu.

Omotični, božjastni in nervozni ne smejo izbrati poklica stavbenika, zidarja, poklicnega gasilca, elektromonterja, snažilca oken, sploh nobenega takega dela, kjer bi bili prisiljeni delati ob majhnih oporah med nebom in zemljo. Zlasti pa bi ne smeli postati krovci in dimnikarji.

Telesno močni in krepko grajeni naj si ne izbirajo preveč sedečih poklicev. Taki imajo izbiro, da postanejo kovači, mesarji, kleparji, livarji, dočim so slabi in šibki za krojače, natakarje, brivce. Vendar moramo pri poklicih, kjer se mnogo sključeno sedi, izvzeti bolne na pljučih. Osebe s slabimi pljuči naj gredo v poklice, kjer delo sicer ni težko, vendar se vrši v svežem zraku, kjer ni prahu in sključenega sedenja. Taki poklici so: vrtnarji, gozdarji, lovski pazniki, poljski čuvaji, sluge po graščinah, učitelji na deželi, a slednji le, če se v prostem času mnogo gibljejo med zelenimi gozdovi in travniki, ter ne silijo v mesto.

Osebam, ki so močno nagnjene k revmatizmu, ni priporočati poklicev, kjer imajo opravka z vremenskimi spremembami, z vlago in mokroto. Tako niso revmatiki za mornarje, železniške uradnike, sprevodnike, ki morajo stalno računati s prepihom, ženske pa ne perice, kuharice, likarice ali potovke.

Težka hoja in hitra utrujenost ni za izvrševanje poklica policista, trgovskega potni-

ka, vseh vrst vojaških poklicev, natakarja in raznih čuvajev in nadzornikov.

Kdor ima slabo srce mora izvzeti vse poklice, kjer je potrebna česta hoja po strminah ali stopnicah kakor tudi delo v veliki vročini in velikem ropotu.

Slepota za barve je tudi napaka, ki se mora upoštevati pri vseh poklicih, kjer se zahteva točno spoznavanje vseh barvnih odtenkov. Zato niso taki za barvarske delavnice, za slikarje in pleskarje, pa tudi ne za mornarje in vlakovodje, kjer je treba poznati barve varnostnih znakov.

Potne roke so zelo nezaželjene v vseh poklicih, kjer je oprava z živili. Tako ne smejo taki, ki se jim stalno pote roke, biti prodajalci živil, natakarji, mlekarji, pa tudi ne puškarji in sploh izdelovalci orožja in ne elektrotehniki, zlatarji, fotografi in brivci.

Prav tako ne smejo imeti opravka z živili tisti, ki imajo kakšno kožno bolezen, gnojne izpuščaje, ki se jim trajno ponavljajo, ali kronične lišaje. Tudi ne smejo postati maserji ali brivci, kjer bi lahko prenesli svojo bolezen na nešteto drugih ljudi.

Domači vrt

O obiranju semena

Vrtnarjevo leto se bliža koncu. Pohitimo torej z zadnjimi setvami in saditvami. Vse prazne gredice globoko prekopljimo in pognojimo z dobro preležanim kompostom. Sejemo špinačo, motovilec, črno redkev, redkvico in radič. Posadimo pa glavičasti ohrovt, kodrasti kapus, endivijo, por, česen, zimsko solato pa še adventni ohrovt, če je še prostor.

Ker je bilo spomladi priporočeno pridelovanje semen, je prav, da se zdaj pomenimo o njih obiranju in čiščenju.

Čas obiranja semena se ne more določiti v naprej, kajti ne samo da seme posameznih sort zelo različno zori, marveč tudi na eni in isti rastlini zorijo semenski kobilji v različnem razdobju. Zato je semenišče treba imeti pod stalnim nadzorstvom in po možnosti zrelo seme sproti obirati. Navadno oberemo seme pred popolno zrelostjo, kajti popolnoma zrelo semenje se odpre, seme izpade in tako nam ne bi ostalo drugega kot steblovje. Strojev v ta namen ne moremo uporabljati, zato žanjemu večinoma s srpom ali škarjami. Edino le nizek fižol, grah, mak in motovilec pulimo. Pri rastlinah, kakor je korenje žanjemo večkrat, ker je zorenje nenekdo. Vsakokrat porežemo le zrele kobre. Za žetev so pripravne zlasti široke vreče ali pa obsežni predpasniki. Steblovje s semenjem vzememo po navadi v snope. Snope sestavljamo v kopice ali jih sušimo na ostrvih

(fižol, grah, leča, soja) in v kozolcu (korenje, redkev, kapusnice). Zvezane šope položimo na papir ali na rjuhe na prostem, da tako seme pozori. Snope najprej nad rjuho nekoliko otresemo, da izpade popolnoma zrelo seme. Pod vplivom sonca in vetra se odpro luski (n. pr. pri zelju) in seme izpade. Zato je važno, da je spodaj papir ali rjuha, sicer bi se seme izgubilo med peskom. Snope položimo na rjuhe, najbolje v podolgaških kopicah, tako kot n. pr. kadar sušimo lan. Dva snope naslonimo pošev drug na drugega tako, da se semenje zgoraj stika. Par sledi paru, tako da nastane dolga vrsta. Nepravilno bi bilo polagati snope enega vrh drugega, ker se na ta način spodnji ne bi dobro sušili. Da semenja ne razmeče veter, lahko zgoraj narahlo kopicico obvezemo z vrvico. V majhnih razmerah obesimo snope semenic zavite v papir pod streho.

Nekatere rastline izpulimo, n. pr. špinačo, grmičast fižol in take položimo k dozoretju. Čebuli porežemo samo glave, ostalim zelenjadnim sortam pa porežemo steblovje. Paziti moramo, da nam teh semenic, ki se že suše, ne zmochi dež, sicer seme rado plesni.

Na polju je seme zelo izpostavljeno ptičem. V majem gospodarstvu ga zavarujemo proti njim s tem, da napnemo čez semenice mrežo ali preluknjan papir.

Semena izmlatimo s cepmi ali tudi z mlatilnico. Edino le redkvico in fižolovo seme je težko mlatiti z navadnimi mlatil-

nicami. Kdor nma nobenih strojev, lahko izmlati manjše množine semena v zavezani vreči s palico. Vreča varuje, da se seme ne raztrese, pa tudi omili udarec, ki bi morda seme zdrobil. Po vreči udarjamo s palico dokler se nam ne zdi, da je vse seme izmlačeno. Omlačeno steblovje otresemo ter skompostiramo. Seme pa očistimo plev.

V velepodjetjih uporabljajo posebne mlatilnice in čistilnice za seme, ki ga očistijo tako, da je sposobno za prodaj brez kakih nadaljnjih postopkov. Potek čiščenja semena je tale: najprej pada seme skozi sito s široko mrežo, ulovijo pa se vsa stebila in druge večje smeti. Nato pride seme v pajkelj; tu se očistijo smeti in prah od težjih sestavin, ki padejo na različna sita in se na ta način sortirajo. Navadno je seme po enkratnem čiščenju popolnoma čisto. Če pa to čiščenje ne uspe ali, če nimamo pajklja se lahko poslužimo sita s tako gosto mrežo, da le slabo seme pade skozi. Sito sučemo od desne na levo — kot če sejemo moko. Pri tem se zbirajo na sredi na površju semena smeti in debelejši deli zemlje, kamenja katere pobremo s kartonom s površine ali pa jih z omeleem narejenim iz kurjega perja zmedemo doli. Manjše množine semena pa čistimo v peharju ali pa v nečkah na ta način,

da ga mečemo v zrak, ter spet vlovimo. Pri tem odlete pleve in slama stran, seme in tudi kamenje in zemlja pa pade nazaj.

Tudi tako čistimo seme, da ga na papirnatem ali kakršnem koli drugem krožniku rahlo spihavamo, da odlete pleve. Kamenčke in kepice zemlje zberemo iz semena. Z zbiranjem čistimo tudi večja semena kot n. pr. grah, fižol, peso. V večjih obratih uporabljajo za čiščenje semen posebne stroje-čistilnike. Tak čistilnik sestoji iz gostega sita, skozi katerega ne more pasti seme. Par pesti semena vsujemo na to ter premikamo sito na levo, na desno, naprej in z zaletom nazaj. Seme se pri tem uredi po teži. Na koncu se nahajajo vsi kamenčki in težji deli na sprednjem koncu, dobro zrnje v sredini, in lahko zrnje na zadnjem koncu sita. Vse nečiste dele odstranimo in tako dolgo »ziblujemo« seme, da je čisto. Pri žitih in debelejšem semenu je v navadi tudi vejanje. Potek vejanja, ki je gotovo vsakomur znan je tale: v snažnem prostoru se postavi vejalec v kot. Vevnico ima približno do četrtine napolnjeno s semenom. Seme v velikem loku vrže po sobi. Težko seme in kamenje zleti v nasproten kot, lažje seme na sredo, pleve pa padejo skoraj neposredno pred vejalcem na tla.

PERUTNINA

Kakor druge panoge živinoreje je važno za vsako kmečko gospodarstvo tudi kokošarstvo. Izmed vseh domačih živali je najbolj razširjena kokoš, saj jo dandanes najdemo prav povsod. Kako važna je kokošjereja za kmetijo in koliko koristi daje skozi celo leto posebno vedo naše gospodinje. Tudi gnoj nam na vrtu prav dobro koristi.

Pogosto se marsikatera gospodinja pritožuje češ, da se ji kurjereja ne izplača. Prav gotovo se tam izplača, kjer je dovolj prostora za gibanje živali in dovolj hrane. Naše gospodinje za perutnino premalo skrbje, zato kokoši slabo nesejo, dobe razne bolezni i. dr. Temu je mnogokrat vzrok neznanje ali lenoba. Pomisli, da je kokoš živo bitje, ki zahteva nego, pravilno hrano in čistočo. Treba je pri tem veselja in znanja, potem gre vse lažje in ni godrnjanja pri čiščenju kurnice, krmi in drugem. Če imamo veselje do perutnine, bomo pazili tudi na vse pogoje, ki so potrebni za dobro rejo. Če pogledamo kokošarstvo po naših kmetijah, bomo povsod videli prav žalostne slike. Takoj nam bo jasno, zakaj je nesnost kokoši tako nizka in zakaj so živali tako slabe. Glavni in prvi pogoji za

rentabilno kokošarstvo so: urediti zdrave in primerne kokošnjake, izboljšati pravilno primerno prehrano kokoši ter na vsako kmečko dvorišče uvesti domačo kokoš. Mladi gospodarji in gospodinje Vaša dolžnost je, da se vsaj v usmilite ubogih živalic ter pokažete drugim, kako je treba urediti dobičkanosno kokošarstvo. Primitite takoj za delo.

Kakor pri vseh domačih živalih moramo tudi pri kokoših skrbeti za največji red in snago. Vsako delo, vsak opravek mora biti opravljen vsak dan ob istem času. To velja posebno za krmljenje. Nobeni domači živali ne preti toliko raznovrstnih škodljivcev iz vrst mrčesa (bolhe, uši, pršice) kakor kokoši. Tu je zopet ena glavnih napak našega podeželskega perutninarstva, ki z nečistočo omogoča razvoj hudih sovražnikov naših kokoši. Razumem, da je na deželi mnogo poljskega dela, a treba si je vzeti čas tudi za naše kokošarstvo. Če pogledamo naše hleve in svinjake, moramo marsikje grajati nečistočo v njih, v kurnicah je pa celo skoraj vsepovsod taka nesnaga, da je strah in groza. Gospodinja navadno misli, da je snaga potrebna samo lepoti, ne zaveda se pa, da

gre tu za velike denarne izgube, posebno pri perutnini. V zanikrnem in nesnažnem kurjem hlevu uši in pršice odzamejo živalim onajboljše življenjske sile, in jim dobesedno sesajo kri. Da take živali mnogo manj nesejo, kakor zdrave v čistih razmerah je umevno in jasno. Če malo računamo zneso kokoš zaradi nesnage in škodljivcev vsako leto po 20 jajc manj kakor bi jih znesla, če bi bila v čisti kurnici brez škodljivcev. Pri 10 kokoših nam izpade letno nič manj kakor 300 jajc, kar znaša v današnjih cenah par sto lir letno. Ali Vam ni žal tega denarja, ki ga v teh težkih časih tako lahkomišljeno zametujete.

Da bo čim več dobička pri kurji reji, moramo predvsem skrbeti na čistočo kurnice, gnezd, posode i. dr. Poleti moramo vsak teden, pozimi pa vsakih 14 dni kurnico temeljito očistiti. Snaženje naj se opravi vedno v lepem vremenu. V ta namen znosimo stojala, grede in gnezda na prosto. Potem temeljito ometemo strop in stene, odnesemo nastelj in gnoj ter očistimo tla z vrelo vodo. Gnezda izpraznimo in jih nato z vrelo vodo temeljito osnažimo. Slamo sežgemo. Ko so se

gnezda dobro posušila, vložimo vanje svežo praprót in slamo. Stojala očistimo blata in prahu, gornjo površino, zlasti pa zarezne, v katerih leže grede, pobrišemo s krpo, namočeno v petrolej. Tudi grede pobrišemo s petrolejem ker je to edino sredstvo proti nekaterim vrstam najbolj škodljivih pršic.

Vsako leto dvakrat še boljše trikrat pa sledi glavno čiščenje. Sedaj v jeseni je potrebno, da napravimo temeljito čiščenje kurnice. Kakor pri tedenskem čiščenju osnažimo vse zelo temeljito. Nato pa vse lesene dele kurnice in vso notranjo opremo prevečemo s karbolinejem. Zidane stene in strop, kakor tudi tla prebelimo z apnenim beležem, kateremu dodajamo nekaj petroleja ali kreolina. Vso posodo, kar jo rabimo za perutnino, in napajalnike temeljito očistimo z vročo vodo.

V neposredni bližini kurnice, zlasti pri vhodni lini kaj kmalu izgine trava, nabira se pa tam več nesnage. To zemljo vsako leto enkrat na 10 cm globoko odkopljemo in uporabimo za kompost. Na to mesto nasujemo najprej malo apna, nato pa svežo zemljo ali fin gramoz.

DOM

Krpanje brez igle

Zavese iz tila ali druge prozorne tkanine, ki so več let visele na oknih, se pogostokrat raztrgajo pri pranju, čeprav so se zdele prej še kar močne. Vzrok temu je sonce, praš in svetloba, ki počasi razkrajajo tkanino. Včasih so luknje, ki nastanejo, le majhne in če jih pravilno zakrpamo, bomo zavese lahko uporabljali še več mesecev ali celo let. Nikakor ne smemo krpati zavese na ta način, da vlijemo na raztrgano mesto kos enake tkanine, ker so šivi preveč vidni.

Če so zavese iz tila, vzemimo kos enakega tila, odrežimo primerno veliko krpo in jo položimo na raztrgano mesto, potem ko smo jo nekoliko zmočili. Tudi raztrgano mesto na zavesi zmočimo. Krpo moramo naravnati tako, da se vzorec in lega niti ujema z zaveso. Zdaj pa pritisnemo vroč likalnik na krpo in škoda je popravljena, kajti krpa se trdno prilepi na zaveso. Ta način popraviljanja je komaj viden.

Tudi pri drugih tkaninah si lahko pomagamo na ta način, da namreč pritrdimo krpe na raztrgana mesta brez šivanja. Pripravimo si primerno krpo enakega blaga in jo položimo na raztrgano mesto, natančno po vzorcu in legi niti. Na krpo položimo kos lepljivega papirja, ki mora biti nekoliko večji od krpe in končno še kos tila, ki mora biti tudi tako velik kakor lepljivi papir. Da se krpa ne premakne, jo lahko pritrdimo z buckami. Ko je vse to pripravljeno, zlikamo popravljeno mesto z vročim likalnikom. Lepljivi papir

pritrdi krpo na raztrgano mesto, til pa prepuče, da bi se papir prilepil na likalnik.

Hladilne pijače za vroče dni

Hladilne pijače moremo z lahko pripraviti tudi v večjih množinah. Razumljivo je, da morajo take pijače biti zares mrzle, ko jih uporabljamo, ne pa mlačne. Če nimamo na razpolago ledu, postavimo steklenico v tekočo vodo. Kot hladilno pijačo uporabljamo mleko zmešano s sadnimi sokovi ali pa razne čaje. Posebno za otroke je priporočljivo, da jim pripravimo tako hladilno pijačo, da ne pijejo preveč vode, kar je za zdravje zelo škodljivo. Pijačam ne smemo dodati preveč sladkorja, ker preveč sladkorja zmanjša blagodejni učinek.

Lipov čaj je kot hladilna pijača zelo priporočljiv. Ko ga kuhamo, mu dodamo nekaj listov poprove mete. Nato ga malo osladimo in pustimo, da se popolnoma shladi. Končno dodamo še nekoliko citronovega soka in sladkega sadnega soka. Posodo s čajem postavimo v tekočo vodo ali led, da se popolnoma shladi.

Drugim čajem dodamo dve nageljnovi žbici in nekoliko sladkorja. Ko se čaj dobro shladi, ga nalijemo v skodelice in dodamo v vsako skodelico rezino citrone.

Okusne hladilne pijače lahko pripravimo iz mrzlega mleka, kateremu primešamo različne sadne sokove in malo sladkorja. Najvažnejše je, da so pijače zares mrzle. Toda paziti je treba, da ne pijemo, kadar smo preveč razgreti.